

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ГУТКА проти УКРАЇНИ»
(CASE OF GUTKA v. UKRAINE)**

(Заява № 45846/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

8 квітня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ
8 липня 2010 року

Текст рішення може підлягати редакційним правкам.

У справі «Гутка проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пeer Лоренцен (*Peer Lorenzen*), Голова,
Ренате Ягер (*Renate Jaeger*),
Карел Юнгвірт (*Karel Jungwiert*),
Ізабель Берро-Лефевр (*Isabelle Berro-Lefevre*),
Миряна Лазарова-Трайковська (*Mirjana Lazarova Trajkovska*),
Здравка Калайджиєва (*Zdravka Kalaydjieva*), судді,
Михайло Буроменський (*Mykhaylo Buromenskiy*), суддя *ad hoc*,
та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 16 березня 2010 року
виносить таке рішення, що було прийнято в той же день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 45846/05), поданою проти України до Суду 28 листопада 2005 року громадянкою України Парасковією Володимирівною Гуткою (далі — заявниця) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — п. Ю. Зайцев.

3. 5 березня 2009 року Голова п'ятої секції вирішив направити Уряду скарги заявниці щодо тривалості провадження та відсутності ефективних засобів юридичного захисту з цього приводу. Було також вирішено розглядати заяву по суті одночасно з питанням щодо її прийнятності (пункт 3 статті 29 Конвенції).

ЩОДО ФАКТІВ**ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

4. Заявниця, 1932 року народження, проживає у місті Луцьку, Україна.

5. Рішенням від 14 грудня 1998 року Луцький міський суд Волинської області поділив спадкове майно між матір'ю заявниці та її родичами.

6. 26 серпня 1999 року мати подарувала заявниці частину квартири у Луцьку, присуджену вищезазначеним рішенням суду.

7. У вересні 1999 року мати заявниці звернулася до Луцького міського суду Волинської області з позовом до Ж. В., М. В. та інших трьох осіб (її родичів) про їх примусове виселення з її квартири.

8. 18 грудня 1999 року мати заявниці померла. 12 січня 2000 року заявницю було залучено до участі у справі як правонаступницю.

9. У лютому 2000 року Ж. В. та М. В. подали зустрічний позов про визнання недійсним договору дарування від 26 серпня 1999 року; у подальшому вони вимагали визнання недійсним заповіту матері заявниці, який було укладено на її користь. Вони також вимагали визнання їх права власності, яке було підтверджено, на відповідну частину спірної квартири.

10. 29 січня 2003 року суд виніс рішення на користь заявниці та зобов'язав відповідачів звільнити квартиру. Він також відмовив у задоволенні зустрічного позову Ж. В. та М. В.

11. Відповідачі подали апеляційну скаргу, але у зв'язку з недоліками їхньої апеляційної скарги тривалість провадження збільшилася на чотири місяці.

12. 13 серпня 2003 року апеляційний суд Волинської області, встановивши, *inter alia*, що суд нижчої інстанції не дослідив докази, які мають вирішальне значення, скасував це рішення і передав справу на новий розгляд.

13. 5 вересня 2003 року заявниця подала касаційну скаргу на вищезазначену ухвалу. 12 жовтня 2006 року Верховний Суд України відхилив її касаційну скаргу.

14. 3 вересня 1999 року по 12 жовтня 2006 року відбулося близько тридцяти судових засідань, сім було відкладено у зв'язку з неявкою у судові засідання відповідачів. Протягом цього періоду було проведено три судові експертизи, на час проведення яких провадження було зупинено у цілому на один рік та чотири місяці.

15. У листопаді 2006 року Луцький міський суд Волинської області відновив провадження у справі.

16. З 15 березня по 23 липня 2007 року провадження було зупинено у зв'язку з призначенням додаткової судової експертизи.

17. 20 грудня 2007 року Луцький міський суд Волинської області визнав договір від 26 серпня 1999 року та заповіт матері заявниці недійсними. Він відмовив у задоволенні позову заявниці про виселення відповідачів.

18. З одинадцяти засідань суду першої інстанції одне було відкладено у зв'язку з неявкою в судові засідання заявниці та два — відповідачів.

19. 2 квітня та 7 жовтня 2008 року апеляційний суд Волинської області та Верховний Суд України відхилили апеляційну та касаційну скарги заявниці, залишивши рішення без змін.

ЩОДО ПРАВА

I. ТРИВАЛІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ

20. Заявниця скаржилася на те, що тривалість провадження була несумісною з вимогою «розумного строку», закріпленою в пункті 1 статті 6 Конвенції, який передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

Вона також скаржилася на відсутність ефективних засобів юридичного захисту за її скаргами на надмірну тривалість цивільного провадження у її справі. Вона посилалася на статтю 13 Конвенції, у якій зазначено:

«Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

21. Період, який має розглядатись, почався 12 січня 2000 року, коли заявницю було залучено до участі у провадженні, та закінчився 7 жовтня 2008 року. Таким чином, він тривав вісім років та майже дев'ять місяців у судах трьох інстанцій.

A. Щодо прийнятності

22. Суд зазначає, що ці скарги не є очевидно необґрунтованими у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже, вони визнаються прийнятними.

B. Щодо суті

1. Пункт 1 статті 6 Конвенції

23. Уряд стверджував, що тривалість провадження, що розглядається, була зумовлена складністю справи. З цього приводу Уряд звертав увагу на кількість позивачів та інших учасників, кількість позовів, які суди мали розглянути, складність фактичних та юридичних питань, які було порушено у цій справі, а також на необхідність неодноразового проведення судових експертиз. Уряд також стверджував, що сторони,

за поведінку яких держава-відповідач не несе відповідальність, самі по собі сприяли значним затримкам у цьому провадженні, наприклад, шляхом неявки у судові засідання, вимагаючи додаткові докази, змінюючи позовні вимоги, оскаржуючи рішення судів, не виконуючи процесуальні вимоги та ін. В підсумку Уряд дійшов висновку про те, що національні судові органи діяли з належною ретельністю у цій справі.

24. Заявниця, хоча і погодилася, що справа була складною та потребувала більше часу для розгляду, не погодилася з тим, що тривалість була «розумною». Зокрема, вона звернула увагу на недоліки рішення від 29 січня 2003 року, які стали підставою для передання справи на новий розгляд, а також на затримку, спричинену Верховним Судом України (див. пункт 13 вище).

25. Суд нагадує, що розумність тривалості провадження має визначатися з урахуванням обставин справи і з урахуванням наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних державних органів, а також важливість предмета спору для заявника (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*) [ВП] № 30979/96, п. 43, ЄСПЛ 2000-VII).

26. Повертаючись до обставин цієї справи, Суд погоджується зі сторонами, що кількість учасників, кількість вимог, а також порушені юридичні та фактичні питання ускладнили розгляд справи національними судами. Однак за обставин, зазначених вище, така складність сама по собі не може виправдати тривалість провадження, яке розглядається.

27. Суд також частково погоджується з твердженням Уряду про те, що сторони сприяли тривалості оскаржуваного провадження. Вірним є те, що, хоча стороні в цивільній справі не можна ставити за вину використання доступних за національним законодавством засобів для захисту своїх інтересів, вона має враховувати те, що такі дії неминуче призводять до затягування відповідного провадження (див. ухвалу у справі «Малицька-Васовська проти Польщі» (*Malicka-Wasowska v. Poland*) від 5 квітня 2001 року, № 41413/98). Не дотримавшись процесуальних вимог щодо подачі апеляційної скарги, відповідачі збільшили тривалість провадження на чотири місяці (див. пункт 11 вище), тоді як заявниця, подавши апеляційну та касаційну скарги, які було остаточно відхилено, як безпідставні, збільшила тривалість провадження на додаткові десять місяців (див. пункт 19 вище).

28. Решта доводів Уряду щодо поведінки сторін не звільняє від відповідальності державу-відповідача, оскільки організація провадження таким чином, щоб воно було швидким та ефективним, є завданням саме національних судів (див., наприклад, рішення у

справах «Скордіно проти Італії (№ 1)» (*Scordino v. Italy (no. 1)*) [ВП], № 36813/97, пункт 183, ЄСПЛ 2006-V, та «Нестерова проти України» (*Nesterova v. Ukraine*), № 10792/04, пункт 43, від 28 травня 2009 року).

29. Більш того, Суд, погоджуючись із заявницею, звертає увагу на те, що Верховний Суд України розглядав її касаційну скаргу більш ніж три роки, що не можна вважати розумним та належним здійсненням правосуддя.

30. Суд неодноразово встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, які порушують питання, подібні до тих, що розглядаються у цій справі (див. рішення у справах «Фрідлендер» (*Frydlender*), зазначеній вище, та «Єфіменко проти України» (*Efimenko v. Ukraine*), № 55870/00, пункт 58, від 18 липня 2006 року).

31. Розглянувши всі матеріали, які були надані, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, здатних переконати Суд дійти іншого висновку у цій справі. З огляду на практику з цього питання, Суд вважає, що у цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

2. Стаття 13 Конвенції

32. На підставі висновку про відсутність у цій справі порушення пункту 1 статті 6 Конвенції Уряд стверджував, що порушення статті 13 Конвенції також було відсутнє.

33. Заявниця не погодилася.

34. Суд неодноразово констатував порушення статті 13 Конвенції, встановивши, що діюче українське законодавство не передбачає ефективний засіб за скаргами на надмірну тривалість провадження (див. рішення у справі «Єфіменко проти України» (*Efimenko v. Ukraine*), зазначене вище, пункти 48–50 та 64, та подальшу практику). У цій справі Суд не вбачає підстав для відступу від цієї практики.

Таким чином, мало місце порушення статті 13 Конвенції.

II. ІНШІ СКАРГИ

35. Заявниця також скаржилася за пунктом 1 статті 6 Конвенції на неналежне дослідження судами доказів та тлумачення закону і оскаржила результат провадження. Заявниця посилалась на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції.

36. Уважно розглянувши скарги заявниці, виходячи з сукупності наявних матеріалів та в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати

заявлені скарги, Суд не встановив жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

37. Відповідно ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

38. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

39. Заявниця вимагала 5000 євро відшкодування моральної шкоди.

40. Уряд висловив заперечення проти цієї вимоги.

41. Суд вважає, що заявниця мала зазнати моральної шкоди. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує їй з цього приводу 1200 євро.

B. Судові витрати

42. Заявниця не подала жодних вимог щодо відшкодування таких витрат. Відповідно Суд нічого не присуджує.

C. Пеня

43. Суд вважає, що пеня у разі несвоєчасної виплати має визначатися на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції щодо надмірної тривалості провадження та відсутності ефективних засобів юридичного захисту з цього приводу прийнятними, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

3. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 13 Конвенції.

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявниці 1200 (одну тисячу двісті) євро відшкодування моральної шкоди, ця сума має бути конвертована в українські гривні за курсом на день здійснення платежу плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з цієї суми;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткових пункти.

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 8 квітня 2010 року відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова